

Tavaszi nyíltán hazamegyünk

Valamikor a hetvenes évek második felében, a Balaton partján, egy kellemes kerti teraszon, álmos és jóllakott, ragyogó délelőttön került a kezembe Nyírő József Isten igájában című könyve. Mint a rossz, fegyelmezetlen olvasók, krimi-fogyasztók és éretlen gyerkőcök szokták, valami-képpen a kötet legvégére lapozódtak az oldalak. Az utolsó fejezetre, amikor az író személyes sor-sát példázó főhőshöz, a papból lett molnárhoz zokogva betér népének egyik fia s átadja neki az Erdélyt Romániának ítélő trianoni döntésről hírt adó újságot. „Néztem az ujjaim között kicsurgó meleg búzalisztet és így szóltam: – Emberek! Ne féljete, és ne csüggedjete!”

Ez a jelenet, az Isten igájában befejezése, az új életre tovább örölő, Istenből kenyeret örölő molnári-írói hitvallással: a Nyírő József-i életmű kulcsa, esszenciája, foglalata, legbelső lényege, legtömörebb sűrítménye. A cseppecske, melyben az egész kárpáti magyar tenger-sors benne foglaltatik.

Ez a réges-régi emlék indukálta gondolatsor villant át rajtam akkor is, amikor a Kairosz Kiadó életmű-sorozatának tizenötödik darabjaként, Medvigy Endre szerkesztésében napvilágot látott *Mi az igazság Erdély esetében?* című gyűjteményes Nyírő-kötetet forgatni kezdtem. Vegyes műfajú írásokat tartalmaz, az író életének utolsó, emigrációban eltöltött szakaszából (1945–1953). Vannak itt levelek és hosszabb-rövidebb publicisztikák, beszédek, előszók, néhány rövidebb tárcanovella, a címadó, a balga nyugatiak felvilágosítására szánt nagy tanulmány és több interjú is. Utóbbiak között olvasható az *Új Hungária* című lapban Nyírő József halála előtt alig egy hónappal megjelent *A mi értékeink* című beszélgetés. A már nagybeteg ember élet és halál kérdéseiről azt mondja, „te, kedves barátom és kollégám, azt hiszed, hogy megmaradok, én nem hiszem, vagy – enyhítsük szeretteim és ellenségeim fájdalmát – csak néha hiszem. Ha öreg csontkomám, je-

lenleg családfenntartóm, a halál megunja a vén makacs székellyel való bajmoldást és a fülem-nél fogva felránt az örökkévalóságba, én bizony semmivel sem fogom gyarapítani a szellemi közös vagyónállatot, és akkor minek ébresszek várakozást” – majd hozzáteszi: igaz, a napokban írta neki egyik barátja, hogy furcsa üzenet-félét kapott odafentről, „hogy 1956-ban szerencsésen haza is megyünk.” (Amikor e sorok írója idáig ért az olvasásban, férfiasan bevallja: felindultságában napokig nem tudta rászáni magát, hogy folytassa...)

Benedek Elek apónak már a 920-as évek elején két kedvenc „székely gyermeke”: Tamási Áron és Nyírő József. Bennük sejtette, bennük látta a legtöbbet. És Elek apó írta *Az élet útján* című, 1921-ben kiadott önéletrírásában, keservesen megidézve a hosszú-hosszú szétszakított-ságot az asszonytól, akit a világon a legjobban szeretett és akiről tudta, hogy csak vele fejezheti be az életét (így is történt): „tavasz nyíltán hazamegyünk, Mária”. És most újra látható, olvasható: a székely gyermekek évtizedek múltán is értették a tanítást. 1953-ban azt, hogy 1956-ban, abban az 1956-os esztendőben, azon a tavaszi őszön haza fogunk menni. Mindannyian. Együtt. És Áron, aki mindig nagyon szerette megénekel-tetni a kitűnő hangú Nyírőt, a magyar írók leggyönyörűbb nyilatkozatát (*Gond és hitvallás*) fogalmazta annak az évnek a végén, tudva: Elek apó figyelni és Nyírő danol neki odaföntről ...

„Tavaszi nyíltán hazamegyünk, Mária.”

A tavasz pedig, akárcsak a mindenkori Alkalmom, tudjuk, mindig elérkezik. Előbb vagy utóbb. Mindig. Erdélyben éppúgy, mint a Felvidéken. Vagy éppen - ne feledjük – Bácskában.

Nyírő József esetében – akár a *Naiv* vagyok című, publicisztikai teljesítménynek sem akármilyen cikkéről, akár (például) *Mi lesz velünk, mi lesz Magyarországgal?* vagy *Mit adott a világnak a magyarság?* címmel közreadott nemzetpoliti-

kai írásairól van szó – mindig a hit, a bizakodás a döntő. Akár öreg csontkomája árnyékában is. Előtte „az egymást pusztító, pártoskodó, gyűlölködő, szanaszét szakadt, szerencsétlen magyarok, ez a fájdalmasan tragikus sorsú nép, az el-

veszett haza kísértetei. Lehet rájuk számítani?” - írja legutolsó írásában.

Nincs válasz. A molnár örül tovább. Istenből, életből kenyeret.

Hiszen tavasz nyíltán hazamegyünk.

Erővonalak, 2004